

Zpráva o činnosti ÚPS na Sychrově za rok 2021

PANDEMIE KORONAVIRU NEPŘÍJEMNĚ OVLIVNILA SEZONU

Vzhledem k trvající pandemii byla sezona 2021 zahájena později, než je obvyklé a nesla se v duchu povinných opatření a regulace počtu návštěvníků na prohlídkách i na kulturních akcích. V polovině dubna se zpřístupnil sychrovský areál a zámecká zahrada ve Slatiňanech, ostatní památky byly, kromě volně přístupných areálů a parků, zavřeny. Protože na duben vychází oslava Mezinárodního dne památek a sídel, připomínali kasteláni tento svátek kampaní na sociálních sítích, výše zmiňované areály byly pro návštěvníky 18. dubna zdarma. S postupným rozvolňováním opatření se v květnu otevřel hrad Bezděz a Trosky, byly realizovány zahradnické trhy na Kuksu. Objekty s řízenými interiérovými prohlídkami se návštěvníkům zpřístupnily až na konci května a začátku června. Na všech objektech byl zaveden on-line prodej vstupenek, který omezil mezilidské kontakty a umožnil návštěvníkům přicházet přímo na prohlídku bez nutnosti čekání. Byly rušeny větší kulturní akce na objektech, plošně byly zrušeny adventní a vánoční akce, neboť nebyla možnost dodržet povinné rozestupy a další nařízení. Návštěvnická veřejnost nesla nelibě povinné zakrytí dýchacích cest a úst na prohlídkách, byly rušeny zájezdy seniorů, chyběla návštěvnická skupina cizinců. Všechny tyto jevy přinesly ztráty jak v návštěvnosti, tak ve výnosech.

Doba, kdy byly objekty uzavřeny, byla využita k úklidům a údržbě nejenom navštěvovaných, ale i zaměstnaneckých a technických prostor a areálů, byly reinstalovány prohlídkové trasy (zámky Náchod a Litomyšl), byly zpracovány koncepce k rozvoji památkových objektů, zintenzivnila se komunikace s veřejností pomocí sociálních sítí.

NÁVŠTĚVNOST OBJEKTŮ ÚPS SYCHROV

V roce 2021 si v návštěvnosti polepšil zámek Hrádek u Nechanic, který navštívilo 24 517 osob oproti 23 670 v roce předchozím. Naopak velký úbytek návštěvníků zaznamenal ratibořický zámek, neboť se zde nemohly konat velké tradiční akce. Celkově si zámek Hrádek u Nechanic, Náchod, Opočno, Ratibořice a hospital Kuks prohlédlo 185 934 návštěvníků, zhruba o 36 tisíc méně než v roce předchozím. Kunětickou horu, hrad Litice a zámky Slatiňany a Litomyšl na Pardubicku navštívilo celkem 83 925 návštěvníků – 101 211 jich bylo v roce 2020. Na Liberecku si návštěvnost udržel hrad Trosky (bezmála 100 tisíc návštěvníků), hrad Bezděz (56 tisíc návštěvníků) a hrad a zámek Frýdlant (31 tisíc návštěvníků), celkově osm památek Liberecka ve správě NPÚ navštívilo 302 574 osob oproti 335 261 osobám o rok dříve. Nicméně, návštěvnost objektů těchto tří regionů byla před „covidovým obdobím“ vyšší o 375 tisíc návštěvníků (souhrnný údaj za rok 2018).

DÍLČÍ NOVINKY V ROCE 2021

Na hradě Bezděz došlo vůbec historicky poprvé k zpřístupnění vyhlídky pod kaplí, neboť zde bylo vybudováno nové schodiště. Nový informační systém byl zaveden na hradě Trosky, na Hrubém Rohozci a Sychrově byly prohlídkové trasy obohaceny o drobný mobiliář, na Frýdlantě byla rozšířena obrazárna. Na hradě Litice byl úspěšně vyzkoušen koncept volných prohlídek s využitím kustosů a také dokumentárního filmu, byly restaurovány parketové podlahy v místnostech východního křídla sychrovského zámku a také zde byla otevřena nová výstava ze života posledních soukromých majitelů s názvem „Poslední Rohanové na Sychrově“. S ohledem na obnovu Malého nádvoří musela kastelánka hradu Grabštejn kompletně změnit provoz objektu a návštěvníkům proto nabídla jinak vedený hlavní prohlídkový okruh. Proběhly zde také oceňované jarmarky, *Létohrátky* i divadélka pro děti. I přes povinná omezení se podařilo zrealizovat velmi úspěšný 12. ročník květinové výstavy *Svátky růží* na Opočně, květinová aranžmá obdivovali návštěvníci také na Litomyšli a v Hrádku u Nechanic, velký zájem byl také o výstavu fotografií Karla Steinera v rámci 150. výročí od narození opočenského rodáka, malíře Františka Kupky, která se uskutečnila (premiérově) v palmovém skleníku. Nádvoří či areály zámků Hrádek u Nechanic, Opočno, Sychrov, hradu Kunětická hora či hospitálu Kuks se staly místem koncertních verzí slavných muzikálů, na Litomyšli proběhl Národní festival Smetanova Litomyšl, koncerty vážné či populární hudby byly, byť v komornějším provedení, realizovány na Lemberku, Ratibořicích, Hrádku u Nechanic a Opočně, šermířská oživení proběhla na Bezdězu i Troskách, zámecké slavnosti, noční a divadelní prohlídky bavily návštěvníky Náchoda, Zákup, Grabštejna, Frýdlantu či Slatiňan. Významnou událostí byla také tradiční Hradozámecká noc (např. Sychrov, Frýdlant, Litice), v roce 2021 konaná výjimečně na konci července, v červnu Víkend otevřených zahrad (např. Opočno, Grabštejn). Řada objektů se zapojila do projektu Po stopách šlechtických rodů – Rok osvěcenské šlechty (např. Ratibořice). Správy hradů Litice, Kunětická hora a zámku Litomyšl se aktivně zapojily do projektu Pardubického kraje “500 let renesance ve východních Čechách”. Náchodský zámek poctila návštěvou první dáma České republiky, paní Ivana Zemanová.

Významné události návštěvnické sezony

NA HRADĚ KUNĚTICKÁ HORA BYLA DOKONČENA VÝZNAMNÁ STAVEBNÍ OBNOVA PŘIPOMÍNAJÍCÍ ODKAZ ARCHITEKTA DUŠANA JURKOVIČE

Předmětem projektu byla zásadní stavební obnova západní části hradu (nepřístupného Jurkovičova paláce s novou vestavbou a zastřešením) a obnova 6. brány. Obnovena byla rovněž prvorepubliková dřevěná veranda v prostoru severní linie nádvoří navazující na objekt 6. brány. Řešení vychází z dochované historické dokumentace, která při své realizaci v první polovině minulého století navazovala na projekt architekta Dušana Jurkoviče. Slouží jako nové návštěvnické centrum (pokladna, odpočinkové zázemí pro návštěvníky).

Šestá brána je jedinou branou v posledním, nejužším hradebním okruhu. V ní se zachoval ve fragmentech původní interiér, navržený v rámci rozsáhlé rekonstrukce celého areálu Kunětické hory ve 20. letech architektem Jurkovičem. Až na některé menší, avšak nezbytné úpravy se dispoziční uspořádání tohoto objektu neměnilo. Konstruktivní řešení vychází

z historicky cenných dochovaných konstrukcí a materiálů. Pro restaurované konstrukce byly použity dřevěné prvky, oprava povrchů byla provedena vápennými omítkami a obnova nábytku z identických materiálů, z jakých byly vytvořeny dochované fragmenty. Rekonstrukcí prošly historické Jurkovičovy interiéry, konkrétně Zelený a Červený salonek (dřevěné obložení stěn, kazetové stropy, repliky původních lustrů apod.) a schodišťová hala.

Jurkovičův palác, historicky uváděný jako dvořanská světnice, byl v rámci projektu očištěn od novodobých, necitlivých zásahů pocházejících ze 70. let minulého století, byl opraven fragment vnějšího schodiště a celkově se obnova navrátila k programu vestavby významného prvorepublikového architekta Dušana Jurkoviče (1868-1947). Vestavba proto tvoří vnitřní nádvoří v jihovýchodní části prostoru, vymezeného historickým zdívem. Oceloskleněná konstrukce nové vestavby je provedena jako samonosná na ponechané betonové desce bez přímého kontaktu s historickým zdívem. Vestavba se architektonickým výrazem záměrně odděluje od historických částí objektu, současně neovládá prostor a plně se podřizuje charakteru historické památky. Právě v těchto obnovených prostorách vznikla nová moderní expozice, zaměřená na osobnost Dušana Jurkoviče a jeho architektonické počiny především ve východních Čechách. Další expozice potom mapuje stavební vývoj objektu, především záchranu hradního areálu Muzejním spolkem ve 20. a 30. letech minulého století.

Projekt pamatoval i na zlepšení ochrany a zabezpečení památky požárními a zabezpečovacími technologiemi, zvýšil se komfort pro návštěvníky vytvořením nového zázemí, obnovený Jurkovičův palác disponuje bezbariérovými toaletami.

Projekt byl financován z Integrovaného regionálního operačního programu pro období 2014-2020 (IROP) Evropské unie v rámci Integrované územní investice Hradecko-pardubické aglomerace a ze státního rozpočtu. Celkové výdaje: 88 020 924 Kč, z toho 61 102 868 Kč ze strukturálních fondů (ERDF) a 15 413 706 Kč ze státního rozpočtu. Celkové nezpůsobilé výdaje projektu (vlastní zdroje) činily 11 504 350 Kč. Realizace byla započata v roce 2018, ukončena v roce 2021.

Slavnostního ukončení projektu obnovy hradu pod názvem *Kunětická hora Dušana Jurkoviče – básníka dřeva* se 20.5. 2021 zúčastnil ministr kultury Lubomír Zaorálek, generální ředitelka Národního památkového ústavu Nad'a Goryczková a čelní představitelé pardubického regionu.

V současné době běží na hradě druhý projekt IROP-ITI pod názvem Kunětická hora - Divadlo na hradě i v podhradí, který je zaměřen na provedení restaurátorských prací a památkové obnovy hradního paláce. Veřejnosti tak byl od června přístupný pouze Jurkovičův palác, a to formou komentovaných prohlídek.

REINSTALACE PROHLÍDKOVÝCH OKRUHŮ NA ZÁMKU V LITOMYŠLI

Období od nuceného uzavření památek veřejnosti od října 2020 až do konce května roku 2021 využil realizátorský tým pod vedením kastelána zámku Mgr. Petra Weisse k realizaci náročného plánu reinstalace prohlídkových okruhů. Do sezony vstoupil zámek s nově pojatým základním okruhem Zámek za Valdštejnů, v srpnu generální ředitelka Národního památkového ústavu Nad'a Goryczková a další čestní hosté otevřeli nový výběrový okruh Zámek za Thurn-Taxisů.

Autory libret nových tras je kastelán zámku Petr Weiss a Petr Ťažký, kurátor z Územní památkové správy na Sychrově, archivní rešerše zpracovali Adam Rejha, Petra Načeradská, Vladimír Tregl a Ondřej Vobejda (ÚPS Sychrov, ÚPS Praha), do realizačního týmu patřil také Martin Havlíček (zámek Litomyšl) a Pavel Beneš (zámek Litomyšl), vypomáhali kolegové z náchodského i sychrovského zámku a také ze sychrovských restaurátorských dílen. Instalace byly pravidelně projednávány v rámci Komise pro interiérové instalace při ÚPS Sychrov pod vedením Miloše Kadlece, ředitele Územní památkové správy na Sychrově.

Oba nově pojaté prohlídkové okruhy vychází z historických pramenů a představují návštěvníkům skutečnou podobu i využití sídla – *Zámek za Valdštejnů* zachycuje období od vystavění zámku Pernštejny až po Valdštejny-Vartenberky, okruh *Zámek za Thurn-taxisů* se věnuje posledním šlechtickým majitelům této památky.

REINSTALACE PROHLÍDKOVÝCH OKRUHŮ NA ZÁMKU V NÁCHODĚ

S příchodem nové kastelánky Ivy Bártové na náchodský zámek začala dlouho potřebná reinstalace dvou prohlídkových okruhů. Sezónu náchodští zahajovali novým základním okruhem *Zámek za Piccolominiů*, kdy se výklad zaměřuje na postavu Ottavia II. Piccolomini, který inicioval rozsáhlou přestavbu zámku. Druhá prohlídková trasa pod názvem *Zámek za Schaumburgů* byla generální ředitelkou Nad'ou Goryczkovou slavnostně představena v srpnu a je zaměřena na knížecí rod Schaumburg-Lippe, který Náchod vlastnil ve 2. polovině 19. století, a to zejména na Viléma Karla Augusta ze Schaumburg-Lippe a jeho manželku Bathildis Amalgunde. Nechybí zde ani pokoj Jiřího Stanislava Gutha-Jarkovského, neboť právě zde započal po studiích svou kariéru – a to jako vychovatel knížecích dětí.

Při tvorbě libreta a následné instalaci bylo vycházeno z historických dobových fotografií, inventářů a zápisků Jiřího Gutha-Jarkovského. Autorem libret je Petr Ťažký (ÚPS Sychrov) v součinnosti s kastelánkou objektu. Na reinstalaci se významně podíleli také Martin Havlíček (ÚOP Josefov), Jiří Germain, Alena Novotná a Monika Stolínová (zámek Náchod). Výsledná podoba byla projednávána se členy Komise pro interiérové instalace při ÚPS Sychrov pod vedením Miloše Kadlece, ředitele Územní památkové správy na Sychrově, cennými poznatky přispěl také Petr Weiss (zámek Litomyšl).

Do budoucna se v rámci tohoto druhého okruhu počítá s výmalbou západního křídla a chodeb, zajištěním zastínění a také instalací prezentace Schaumburgy získaných řádů, mincí a vyznamenání.

Významné akce stavební obnovy

KUNĚTICKÁ HORA – DIVADLO NA HRADĚ I V PODHRADÍ (IROP-ITI)

Projekt IROP-ITI je zaměřen na provedení restaurátorských prací a památkové obnovy hradního paláce. Dojde k úpravě povrchů palácového nádvoří dle archeologických situací, obnově historických omítek jižního křídla, restaurování kamenických prvků, opravě elektrorozvodů, instalaci bezpečnostního osvětlení a ozvučení exteriérů a expozičních prostor. V severním palácovém křídle bude vytvořena dřevěná konstrukce v úrovni prvního patra s navazujícím ochozem ve druhém patře bývalého královského sálu. Poprvé v novodobých dějinách tak dojde ke zpřístupnění tohoto hradního křídla veřejnosti. Konstrukce zároveň

umožní využití těchto prostor pro výstavní, divadelní a hudební akce. Projekt také řeší revitalizaci přírodního amfiteátru v podhradí, zahrnující opravu jeviště, úpravu okolních ploch a generální opravu budovy sociálního a technického zázemí amfiteátru, včetně úpravy rozvodných sítí a zpevněných ploch (parkoviště, komunikace). Revitalizace přírodního amfiteátru v podhradí navazuje na provedené úpravy okolní zeleně, realizované v uplynulém období v rámci projektu OPŽP, a významně zkvalitní zázemí pro konání open air akcí.

Podrobnosti zde: <https://www.hrad-kunetickahora.cz/cs/o-hradu/Provedeni-restauratorskych-praci-a-pamatkove-obnovy-objektu-hradniho-palace>

ZÁMEK ZÁKUPY – OBNOVA JIŽNÍHO KŘÍDLA HOSPODÁŘSKÉHO DVORA (IROP)

V roce 2021 zde by zahájen projekt IROP, jehož cílem je záchrana a obnova památkové hodnoty jižního křídla hospodářského dvora státního zámku Zákupy, resp. funkčního celku bývalých koníren v rámci hospodářského dvora. Následně pak jeho zpřístupnění, neboť současný stav neumožňuje přístup a havarijní stav zařazuje stavby mezi jedny z nejohroženějších památek v Česku vůbec. Problémy, které má realizace projektu vyřešit, vychází ze stávající neutěšené situace celého objektu. Současná podoba ukazuje vydrolené zdivo, narušenou statiku zdí, propadlé střechy, kterými zatéká do budov, odpadávající štukové prvky a dlouhodobě nefunkční vodní systém. Dřevěné části jsou napadeny dřevokaznou houbou.

Barokní hospodářský dvůr tvoří komplex budov o čtvercovém půdorysu z poloviny 17. století. Stavbu navrhli význační italské stavitelé Giulio Broggio a Giovanni Domenico Orsi, svou historickou hodnotou převyšuje přilehlý zákupský zámek. V průběhu staletí zde byl umístěn pivovar, chlévy a konírna, která se nyní dočká obnovy. Naprostá absence údržby a nevhodné užívání vedly k postupné devastaci až do roku 2004, kdy přešly stavby do rukou státu. Tehdy byly zahájeny první kroky k záchraně památky. Současná vnější podoba připomíná ruinu, o to větší změna je očekávána po ukončení realizace projektu, kdy návštěvník spatří původní i rekonstruovanou část.

Podrobnosti i foto zde: <https://www.zamek-zakupy.cz/cs/o-zamku/Obnova-hospodarskeho-dvora>

VZOROVÁ OBNOVA ZÁMECKÉHO KOPCE V NÁCHODĚ (OFICIÁLNÍ NÁZEV: SZ NÁCHOD – VZOROVÁ OBNOVA ZÁMECKÉHO KOPCE)

V první polovině roku 2021 byla dokončena první fáze stavby, která spočívala v přípravě území v podobě čištění prostoru od náletů a kácení projektem určených stromů. Následně proběhly stavební úpravy v podobě realizace zemních prací pro budoucí základy opěrných zdí, úprava a modelace terénu včetně obnovy terénu stávajícího a budoucího cestního systému včetně obkladů kamenem. Současně probíhaly práce na zámečnických konstrukcích pro budoucí schodiště a bezpečnostní zábradlí podél cest včetně zkoušek budoucího zemního osvětlení na vybraných cestách. Stejně tak byla věnována pozornost archeologickému nálezu na tzv. „Vysokých šancích“, kde byly přijaty opatření k zamezení jeho další degradace vlivem klimatických podmínek a byl připraven návrh na jeho konzervaci a budoucí prezentaci veřejnosti. Ke konci roku byla zahájena a dokončena i výsadba ovocných stromů a v místech,

kde byly dokončeny terénní úpravy, došlo k výsadbám půdo-kryvných rostlin a keřů. Stavba po zimní přestávce bude nadále pokračovat v roce 2022 s předpokladem dokončení v září 2022.

Obnova byla zahájena v roce 2020 s cílem vyřešit dlouholeté problémy spojené se stabilitou a hydrogeologickými poměry kopce a také návrat k historickému propojení mezi státním zámek Náchod a městem Náchod jako takovým.

Aktuálně o projektu zde <https://www.zamek-nachod.cz/cs/Obnova-zameckeho-kopce>

ZÁMEK HRÁDEK U NECHANIC – PROVIZORNÍ ZAJIŠTĚNÍ HAVARIJNÍCH ČÁSTÍ BÝVALÉ KOČÁROVNY

Na jaře roku 2021 byla zahájena vynucená první etapa obnovy hospodářské budovy č. p. 40 v intencích zamýšleného záměru (projektu) obnovy hospodářské budovy pod názvem SZ Hrádek u Nechanic – Kouzlo anglického venkova. Střecha a především nosné prvky krovu včetně nosných trámů stropu začaly vykazovat havarijní poruchy, které se zároveň podepsaly na havarijním stavu kleneb jednotlivých průjezdů v kočárovně. V rámci akutního provizorního zajištění došlo k nové výdřevě a podepření zasažených kleneb tak, aby v budoucnu mohly být kompletně přezděny a zároveň došlo k obnově havarijních prvků krovu, stropu a také osazení nových klempířských prvků dešťových svodů. Akce byla hrazena z centrálního fondu reprodukce majetku NPÚ.

V rámci další údržby se opravovaly kamenné prvky v nádvoří, byly opraveny nefunkční rolety a kliky. Podařilo se zrestaurovat dveře a okna v jižním zámeckém průčelí, opravit sgrafitové omítky ve východním křídle, opravila se cesta na konci jihovýchodního průhledu v zámeckém parku. Velkou akcí byla také oprava havarijní části odpadního potrubí u veřejných toalet.

ZÁMEK ZÁKUPY

Pokračovaly stavební práce na projektu „Obnova barokního krovu, stropů a střechy“, jedná se o komplexní rozsáhlou rekonstrukci celého střešního pláště a stropů nad podlažím, ve kterém je instalována klíčová prohlídková trasa. Obnova je náročná vzhledem k vzácným nástrojným malbám od Antonína Navrátila, které se nachází přímo pod místem realizace. Stavební část byla ukončena a v současné době probíhá restaurování většiny stropů a elektrifikace prohlídkové trasy.

HRAD GRABŠTEJN – ODSTRANĚNÍ HAVÁRIE MALÉHO NÁDVOŘÍ

Na jaře roku 2021 byla zahájena realizace akce odstranění havárie Malého nádvoří. V první fázi proběhly přípravné práce na zajištění archeologického průzkumu, který byl ukončen v září. Následující stavební práce měly za úkol stabilizovat jednak sklepní klenby pod kaplí sv. Barbory, a také dnes již nefunkční podzemní chodby sloužící původně jako spojovací provozní koridor mezi kuchyní a dalšími částmi hradu. Vlivem vysoké vlhkosti a dosluhující dešťové kanalizace došlo k nadměrnému přemokření obvodového zdiva, poškození fasád a dalšímu chátrání podzemních struktur. Kromě opravy kleneb bude položena nová dešťová

kanalizace a následně bude nádvoří uvedeno do původního stavu – akce bude ukončena v roce 2022.

HRAD BEZDĚZ

V roce 2021 probíhala oprava ochozu věže, která zamezí další destrukci a přispěje k větší bezpečnosti návštěvníků. Byla odstraněna stávající keramická dlažba na ochozu věže a kompletně odstraněna betonová vrstva až na hydroizolaci. Opětovně byla vyzděna obezdívka výstupu schodiště z mrazuvzdorných cihel, byla provedena nová vrstva hydroizolace a položen nový krycí beton s dilatačními spárami. Realizace bude ukončena na jaře 2022.

HRAD A ZÁMEK FRÝDLANT – ZÁCHRANA SGRAFITOVÉ FASÁDY

V červnu 2021 bylo zahájeno záchranné zajištění sgrafitové fasády Kastelánského křídla, do konce roku se podařilo zrealizovat 80 % prací. V říjnu byla také zahájena akce na restaurování sgrafit na renesančním zámku. Cílem projektu je záchrana vzácných historických sgrafit, která jsou v havarijním stavu.

ZÁMEK NÁCHOD – SANACE ZÁKLADOVÝCH POMĚRŮ JIŽNÍ TERASY A RIZALITU

Tato akce byla započata na jaře 2021 a jejím primárním cílem je odstranění statických poruch týkajících se části rizalitu, který je součástí jižní terasy náchodského objektu. V návaznosti na tuto sanaci jsou i realizovány práce, které souvisí s původní příčinou statických poruch a to je nakládání s dešťovými vodami ze střech zámku a zároveň vybudování nové ocelové lávky pod jižní terasou, která bude do budoucna tvořit jednu z hlavních komunikací v rámci areálu zámeckého kopce. Akce bude ukončena v červnu roku 2022.

ZÁMEK SLATIŇANY

V roce 2021 došlo k opravě krovu a výměně střešní krytiny na domě č. p. 30 (dům centrálního ředitelství velkostatků knížete Auersperga). V rámci přípravy obnovy severního křídla zámku s hipologickou expozicí byl proveden restaurátorský průzkum výmalb a pasport podlah.

Byly zahájeny přípravné práce na rekonstrukci zdi a plotu směrem k řece. Tímto krokem bude dokončena obnova oplocení areálu zámecké zahrady – předpoklad ukončení akce je v roce 2022. V prosinci 2021 byla zbourána již nefunkční trafostanice o velikosti rodinného patrového domu v majetku NPÚ zbudovaná v 80. letech na cizím pozemku, čímž se uvolnil prostor s výhledem na zámek od řeky.

ZÁMEK HRUBÝ ROHOZEC

Na jaře roku 2021 bylo zahájeno odstranění havárie říms nádvoří zámku a věže. Oprava přispěje k větší bezpečnosti návštěvníků, hrozil pád části římsy do nádvoří. Byla také lokálně vyspravena fasáda v nádvoří zámku. Současně byly dokončeny práce, zahájené v roce 2020, na opravě a statickém zajištění grotty a dřevěného oplocení v jižní části zámeckého parku.

PŘÍPRAVA PROJEKTOVÉ DOKUMENTACE A VEŘEJNÉ VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ

V roce 2021 byly také dokončeny dokumentace k velkým stavebním obnovám. V současné době probíhá veřejná zakázka na obnovu zámku a Panského domu v Litomyšli. Zakázka je financovaná ze dvou zdrojů – Integrovaný regionální operační program a program MK ČR Péče o národní kulturní dědictví, předpokládaný objem stavebních a restaurátorských prací je v objemu cca 500 mil. Kč bez DPH.

Byla dokončena studie se záměrem vybudování návštěvnického centra a centrální pokladny do stávajících prostor bývalé vrátnice u vstupu do parku u zámku Ratibořice s přesahem obnovy na navazující kočárovnu, kde by do budoucna mohl být zahájen i komerční provoz v podobě prodeje lokálních produktů včetně vybudování nového sociálního zázemí pro návštěvníky areálu.

Byla zpracována architektonická studie obnovy a využití části tzv. Panského dvora v Ratibořicích, tykající se budovy stodoly - tzv. Ratejny. Tyto budovy budou využity jednak jako archeologický depozitář NPÚ pro Čechy a část Ratejny bude využita expozičně na byt Panklových, protože zde historicky byl. Na architektonickou studii navázalo zpracování studie udržitelnosti.

OBNOVA A PÉČE O PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

V rámci péče o památky zahradního umění byla obnovena výsadba u čínského jezírka v sychrovském zámeckém parku, došlo k revitalizaci a zalesnění části svahu v lesoparku u hradu Grabštejn, byl stabilizován a upraven jižní svah pod zámkem v Ratibořicích. K zásadní obnově zeleně došlo na zámku Lemberk, kde proběhla rozsáhlá revitalizace zámecké lipové aleje, jejíž historie spadá až do roku 1786 - na věkovitých stromech byly provedeny zdravotní řezy, redukce výmladků, větví a celková stabilizace, ozvláštňením je potom umístění dřevěné houpačky s logem NPÚ. Ke stabilizaci dřevin a porostů, likvidaci dřevin napadených kůrovcem, následně obnovou porostů a výsadby nových stromů došlo v parcích zámku Opočno i Frýdlant, ke stabilizaci dřevin a údržbě zeleně došlo také v zámeckém parku a francouzské zahradě zámku Litomyšl, který NPÚ převzal zpět od Města Litomyšl. Na Kunětické hoře vznikla střešní zahrada.

Další významné aktivity uplynulého roku

ZÁMEK RATIBOŘICE – 240 LET OD NAROZENÍ PANÍ KNĚŽNY

Významné výročí si v roce 2021 připomněli na zámku v Ratibořicích - 240 let od narození „paní kněžny z Babičky“, tedy kněžny Kateřiny Vilemíny Zaháňské (8.2.1781 – 29.11.1839). Správa zámku připomínala toto výročí během klasických prohlídek, byly ale také vypsané prohlídky speciální se zaměřením na tuto významnou osobnost, hold paní kněžně vzdávala i Hradozámecká noc na tomto objektu. Akce se ale s ohledem na opatření nesly v komornějším duchu.

PREMIÉROVÉ ZPŘÍSTUPNĚNÍ VĚŽE KARDINÁLKY NA HRÁDKU U NECHANIC, NOVÁ LOVECKÁ CHODBA NA ZÁMKU V ZÁKUPECH A NETRADIČNÍ PROHLÍDKA NA OPOČNĚ

Na Hrádku u Nechanic se posledních několik let za pěkného počasí zpřístupňuje Hodinová věž, v roce 2021 byla ve vybraných termínech zpřístupněna i věž s poetickým názvem Kardinálka. Na zámku v Zákupích byla o loveckou chodbu plnou trofejí a dobových vycpanin rozšířena trasa *Interiéry 1. patra a zámecká kuchyně*, na Opočně se návštěvníci vůbec historicky poprvé prošli během nočních prohlídek zámkem přes oratoř kostela až do hrobky Trčků.

NABÍDKU PRO RODINY S DĚTMI ROZŠÍŘILI NA ZÁMKU V NÁCHODĚ, NA HRADĚ GRABŠTEJN A VE SLATIŇANECH, NA HRÁDKU U NECHANIC VYTVOŘILI NOVÉ PRACOVNÍ LISTY, NA OPOČNĚ BYLY BESTIE

Většina objektů ve správě Územní památkové správy na Sychrově nabízí tzv. dětské prohlídky, které jsou určeny rodinám s dětmi či školním výpravám. Nové pojetí dětské prohlídky vymysleli v roce 2021 na hradě Grabštejn a na zámku v Náchodě – děti zde během prohlídky plní úkoly a dostávají i dárek na památku. Speciální hra pro žáky je umístěna ve slatiňanské zahradě a kromě historických poznatků trénuje děti v zeměpisných znalostech. Edukativní výstava „*Erbovní bestie*“ čekala na dětské návštěvníky opočenského zámku. Správa zámku Hrádku u Nechanic uvítala letní prázdniny nabídkou pracovních listů odstupňovaných podle věku dítěte. Úkoly v listech jsou jak pro účastníky interiérové prohlídky, tak pro plnění úkolů při procházce zámeckým parkem. Děti školního věku čekají i otázky zkoumající jejich postřeh z pohledu zámecké architektury.

HOSPITÁL KUKS – RESTAUROVÁNÍ MOBILIÁŘE, OČIŠTĚNÍ SOCH

V hospitálu Kuks se na původní místo vrátily čtyři zrestaurované obrazy z cyklu ze života sv. Jana z Boha. Cyklus má celkem 37 obrazů a na každém z nich je vyobrazený důležitý okamžik tohoto světce, jehož členové řádu milosrdných bratří považují za svého zakladatele. V kostele byly instalovány restaurované procesní lampy. Na základě spolupráce s Fakultou restaurování v Litomyšli byl v průběhu června očištěn Braunův Betlém. Studenti na místě zbavili od mechů a lišejníků všechny sochařské prvky, a tak se kromě hlavního reliéfu dostalo například i na sochu Garina, Onufria nebo Jákobovu studnu. Restaurátoři také aplikovali biocidní prostředek, který by měl po nějakou dobu zamezit prorůstání vegetace. V příštích letech se studenti budou do Braunova Betléma pravidelně vracet a sochy kontrolovat.

Novinkou pro cizince navštěvující Kuks je možnost stažení cizojazyčného průvodce přes QR kód na pokladně objektu, nově je v hospitálu k zapůjčení tištěný průvodce pro slabozraké a nevidomé návštěvníky.

ZÁMEK SLATIŇANY A ZÁKUPY ZAHÁJILY ZIMNÍ PROVOZ A SPOLU SE SYCHROVEM TAK ROZŠÍŘILY NABÍDKU CELOROČNĚ ZPŘÍSTUPNĚNÝCH OBJEKTŮ

Na zámku ve Slatiňanech byla dokončena Zimní prohlídková trasa – instalace se nachází v přízemí zámku v restaurovaných prostorách opravených z prostředků IROP, kam se dle

historických inventářů podařilo navrátit velkou část mobiliáře a věrně přiblížit hostinská apartmá. Prohlídková trasa přibližuje život stárnoucího aristokrata, který se vyrovnává se ztrátou členů rodiny a rozpadem monarchie, pozemkovou reformou. Představuje nejvýznamnějšího majitele Slatiňan – Františka Josefa z Auerspergu a jeho sourozence v bouřlivém období konce monarchie a vzniku republiky. Zimní okruh na zákupském zámku zahrnuje mimo jiné předkaplí, zámeckou kapli, císařský výtah, třípokojev hostinské apartmá ve stylu biedermeieru, pokoj císařova hofmistra, apartmá arcivévodkyně Marie Terezy a další pokoje v I. patře, součástí zimního okruhu je i historická zámecká kuchyně v přízemí zámku.

Oba objekty počítaly s celoročním, respektive i zimním provozem již v roce 2020, z důvodu protipandemických opatření ale zůstaly zavřené. V listopadu 2021 se návštěvníkům otevřely a doplnily tak ikonický zámek Sychrov, který je celoročně zpřístupněn již léta.

AKVIZICE

V rámci akvizic se pro zámek Sychrov v roce 2021 podařilo vykoupit soubor novogotického nábytku z dílny Petra Buška a jeho syna Karla, který je znám pod pseudonymem Bohdan Kaminský. Celý soubor, který čítá více než 30 předmětů, byl kolem roku 1968 zakoupen známou televizní hlasatelkou Kamilou Moučkovou. Ta ho používala jako běžné vybavení svého bytu a po její smrti v loňském roce byly předměty nabídnuty k prodeji. Mezi tímto nábytkem jsou různé etažery, stoly, skříně, sedací nábytek nebo postel s nebesy.

Pro zámek Zákupy byla vykoupena část mobiliáře zámku Žamberk (96 položek), s nímž se počítá na prezentaci v rámci plánované expozice Zapomenuté zámky v obnovovaném hospodářském dvoře. Jedná se hlavně o obrazy, částečně zbraně, porcelán a drobnější nábytek.

RESTITUCE

Ze sbírek zámku Sychrov byl v restituci vydán soubor 12 tsub neboli záštit k japonským mečům a jeden skleněný flakonek. Jednalo se o věci, které byly za druhé světové války nacisty zabaveny profesoru Leo Zeckendorfovi. Po válce se tyto předměty dostaly na Sychrov a o rozpoznání jejich původu se během několika posledních let zasloužilo Centrum pro dokumentaci majetkových převodů kulturních statků obětí II. světové války, o.p.s., které dlouhodobě bádá v sychrovských svozových předmětech. O vydání věcí projevila zájem dcera zesnulého profesora Dvora Kutzinski, která nyní žije v Izraeli. Předání věcí v Tel Avivu zprostředkovalo velvyslanectví České republiky v Izraeli.

RESTAUROVÁNÍ

V roce 2021 se pro reinstalované prohlídkové trasy na zámku v Náchodě zrestaurovala 4 křesla. Jejich původní čalounění bylo slunečním zářením vybledlé, avšak v místech, kde byla látka přeložená, se dochovala původní barevnost. Na jejím základě se podařilo vybrat novou látku, díky níž křesla získala svůj někdejší vzhled. Pro zámek v Opočně se restaurovaly 3 obrazy s koňskou tematikou, na zámek Lemberk se na základní prohlídkový okruh vrátila zrestaurovaná sedací souprava a na tomto okruhu je nově vystaven gobelín "Hry v podhradí", který od Moravské gobelínové manufaktury, spol. s r. o. zakoupilo v roce 2021 Ministerstvo kultury. Jedná se o gobelín z roku 1750, původem z Francie, jehož ústředním tématem je

skupinka dětí chytající ptáky. Na zámku v Litomyšli byla restaurována socha Iva v anglickém parku a socha bohyně Ceres ve francouzské zahradě.

ZÁMEK NÁCHOD A ZÁMEK HRUBÝ ROHOZEC VEDOU NOVĚ KASTELÁNKY

V březnu 2021 se novou kastelánkou náchodského zámku stala Ing. arch. Iva Bártová, která působila v kastelánské pozici na severočeském hradě Grabštejn a vystřídala zde pana Jiřího Růžičku, který ukončil aktivní pracovní kariéru. Ambiciózním plánem nové, ale zkušené kastelánky byla reinstalace dvou prohlídkových okruhů v jednom roce a tento záměr se více než vydařil – *více na str. – nové interiérové instalace/reinstalace.*

K 1. říjnu 2021 byla novou kastelánkou hruborohozeckého zámku jmenována Eliška Kořánová, do té doby správkyně depozitáře tohoto objektu. Do budoucna by chtěla udržet přátelskou atmosféru, kterou je zámek proslulý, plánuje také rozšíření nabídky kulturních akcí a speciálních prohlídek.

ZVLÁŠTNÍ OCENĚNÍ

Z důvodů uvolnění proticovidových opatření mohli zástupci poroty – členové ARTEFAKTA-CZ, po více než roce, předat osobně kastelánovi Státního zámku v Litomyšli Mgr. Petru Weissovi hlavní cenu celostátní soutěže: Osobnost roku 2020. Petr Weiss je dlouholetým partnerem a podporovatelem projektu Tvoříme duši. Ocenění je udělováno v rámci projektu Cena Modrého slona a je oceněním příkladné pomoci v oblasti pomoci našim spoluobčanům se zdravotním postižením.

VIZMBURK

Dne 29. května 2021 byl hrad Vizmburk poprvé zcela zpřístupněn veřejnosti. V rámci komentovaných nebo volných prohlídek si veřejnost mohla hrad prohlédnout a seznámit se tak s jeho historií a s výsledky rozsáhlého archeologického výzkumu, díky němuž byl hrad po 500 letech znovu odkryt pod vedením Dr. Antonína Hejny a za pomoci jeho studentů. Nová expozice uvnitř hradu přibližuje návštěvníkům původní podobu hradu ve formě 3D modelu, život na hradě prostřednictvím archeologických nálezů předmětů denní potřeby a v neposlední řadě také konservaci a zajištění ruiny hradu před devastujícími vlivy povětrnosti. Současně je zpřístupnění hradu dokladem dlouholeté činnosti a nezměrné práce dobrovolníků z řad členů spolku Sdružení pro Vizmburk a dalších sympatizantů a donátorů.

Provozování hradu Vizmburk, který organizačně patří pod správu státního zámku Ratibořice, je na základě smluvního vztahu svěřeno občanskému sdružení *Sdružení pro Vizmburk*, které vzniklo v roce 2002. Sdružení se soustředí na záchranu archeologických nálezů. Od roku 2005 na hradě probíhaly záchranné stavební práce. V roce 2008 uspořádalo Sdružení ve spolupráci se správcem hradu Vizmburské slavnosti, během kterých byl hrad výjimečně zpřístupněn návštěvníkům. V roce 2009 začalo sdružení poskytovat návštěvníkům informační servis v podhradí.

PUBLIKAČNÍ ČINNOST

V roce 2021 byly vydány dvě monografie:

<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/publikace/7765-zamek-slatinany>

<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/publikace/74694-kuneticka-hora-od-stredoveku-po-soucasnost-strucne-dejiny-kuneticke-hory-a-jeji-zachrana-muzejnim-spolkem>

Text zpracován na základě podkladů od vedoucích správ objektů a jednotlivých úseků ÚPS Sychrov.

Zpracovala: Mgr. Lucie Bidlasová (bidlasova.lucie@npu.cz)

Ověřil: PhDr. Miloš Kadlec (kadlec.milos@npu.cz)